

BRANDWEER

Nederland

Aan: LOBA	Portefeuillehouder/initiatiefnemer: [REDACTED]	Agendapunt:
Status: Ter bespreking	Ondersteund door: [REDACTED]	Datum vergadering:

Onderwerp: Uitkomsten en vervolg evaluatie PPMO (Periodiek Preventief Medisch Onderzoek) voor repressief brandweerpersoneel

Voorstel

Voorgesteld wordt om kennis te nemen van de uitkomsten van de evaluatie van PPMO¹ en akkoord te gaan met het optimaliseren van (de werkwijze en de uitvoering van) PPMO.

Daartoe is het voorstel om in te zetten op:

- Het weer nadrukkelijker gebruiken van de uitkomst van het PPMO in de periodieke gesprekscyclus van werkgever met werknemer. Daardoor wordt meer aangesloten bij de oorspronkelijke bedoeling van het PPMO, namelijk een instrument om de voortgang van de loopbaan binnen de brandweerorganisatie als werkgever en werknemer met elkaar te bespreken. Daarmee wordt recht gedaan aan de afkorting: periodiek preventief medisch onderzoek.
- Het verduidelijken van werkwijze en kaders, door landelijke handreikingen op te stellen, beginnend met handvatten voor de toepassing van G2 (geschikt onder voorwaarden) en O1 (tijdelijk ongeschikt). Daarnaast is het voorstel handreikingen op te stellen voor de jaarlijkse fysieke test en criteria en opleidingen voor testleider en keuringsartsen.
- Aan te sluiten bij het project gezondheidsmonitor, waarin wordt onderzocht of en op welke wijze aanvullende testen vanuit aantrekkelijk werkgeverschap en de visie "samen gezond oud worden" kunnen worden aangeboden.
- Eenduidig geformuleerde definities vast te stellen van de data die verzameld wordt ten behoeve van PPMO, waardoor vergelijking van data in de toekomst eenvoudiger kan gaan.
- Opzetten van een gezamenlijk systeem voor het aanleveren en analyseren van deze data.
- Verkennen of de traplooptest is te vervangen door een alternatief.
- Een herijking van de aanstellingskeuring, door deze keuring beter te laten aansluiten op wat de kandidaat uiteindelijk in PPMO moet kunnen. De aanstellingskeuring fungeert dan ook als een nulmeting.

Dit voorstel wordt gedaan door Brandweer Nederland, de VBV, FNV, CMHF en CNV.

Aanleiding

In het voorjaar van 2016 is door het LOBA opdracht gegeven aan Brandweer Nederland voor de evaluatie van PPMO. Dit is gebeurd naar aanleiding van de LOGA brief van 14

¹ Daar waar gesproken wordt over PPMO, wordt tevens bedoeld de aanstellingskeuring (AK) en de jaarlijkse fysieke test.

december 2010, waarin is aangegeven dat de keuringen na een periode van drie jaar zouden worden geëvalueerd. Die termijn van drie jaar is niet gehaald doordat PPMO in veel regio's pas later is ingevoerd.

Het uitgangspunt van de opdracht was om de bestaande PPMO-praktijk te evalueren. Gepoogd is in beeld te brengen welke resultaten zijn bereikt met PPMO en of dit aansluit bij de brandweerorganisatie en het personeelsbestand dat we voorstaan. Daarbij is niet op voorhand gesteld dat er zaken moeten wijzigen in het PPMO. Dat kan wel volgen uit het gesprek over de uitkomsten.

De hoofdvraag die centraal heeft gestaan bij de verschillende onderdelen van de evaluatie van PPMO is: "Is, 5 jaar na de officiële invoering, het PPMO in Nederland een goed meetinstrument gebleken om de fysieke geschiktheid van brandweerpersoneel te bepalen?"

De evaluatie bestond uit de volgende onderdelen:

- Analyse van data. Dit is gebeurd aan de hand van de basis dataset die bij de invoering van PPMO is opgesteld. Gegevens van 11 regio's zijn hiervoor gebruikt.
- Analyse van (de werkwijze op) de PPMO banen in de veiligheidsregio's.
- Validering van de gewijzigde staimastertest en traplooptest (het gebruik van een loodharnas in plaats van slangen, het gebruik van de staimaster in originele staat en de mogelijkheid om de leuning vast te pakken).
- Belevingsonderzoek onder medewerkers waaruit blijkt hoe zij PPMO ervaren².

Deze notitie verbindt de uitkomsten van de verschillende onderdelen van de evaluatie, plaatst deze in een breder kader en doet een voorstel voor het vervolg.

Terug naar de bedoeling van PPMO

PPMO is een uitvloeisel van de CAO-afspraken om tot individuele monitoring te komen, in plaats van een leeftijdsgrens te stellen voor het werken in een repressieve functie. Dit komt voort uit een onderzoek uit 2004 naar de houdbaarheid van de FLO-regeling, met als doel te kijken hoe beroepsmedewerkers duurzaam inzetbaar kunnen zijn. In 2009 en 2010 zijn er pilots geweest en is het toepassingsgebied van het instrument verbreed met de vrijwilligers.

Er was behoefte aan eenduidige keuringen en testen voor brandweerpersoneel in Nederland. De bijzondere functie-eisen van het werk van brandweerman of -vrouw maakt dat een aanstellingskeuring of periodieke keuring noodzakelijk is. Het doel van PPMO was om vast te stellen of brandweermensen zonder gevaar voor zichzelf, voor collega's en anderen, hun werk kunnen doen.

PPMO is gelanceerd als een breed inzetbaar middel. In de implementatiewijzer van PPMO en de aanstellingskeuring valt daarover terug te lezen:

- "medewerker en werkgever kunnen de uitslag [...] gebruiken als belangrijke informatie om een inschatting te maken wat ervoor nodig is om ook in de [...] toekomst inzetbaar te blijven."
- "signaalfunctie"
- "bevorderen duurzame inzetbaarheid"

² In goed overleg is door betrokken partijen besloten om hier aan te sluiten bij het bredere Belevingsonderzoek repressief brandweerpersoneel dat in 2017 heeft plaatsgevonden.

- “gesprek werkgever en medewerker”
- “PPMO staat dus niet op zichzelf, maar wordt onderdeel van de bedrijfsgezondheidszorg en heeft een relatie met HR instrumenten. Een integrale benadering met HR instrumenten, zoals de gesprekscyclus, loopbaan- en persoonlijke ontwikkeling geven zowel de werkgever als de medewerker de mogelijkheid om vroegtijdig te anticiperen. Naast een zorgvuldige verzuimbegeleiding, is het aan te bevelen om tijdens de gesprekscyclus afspraken te maken om gezond, vitaal, veilig en verantwoord werken van medewerkers te bespreken en bevorderen”.

PPMO: waar staan we nu?

PPMO is in regio's primair geïmplementeerd als keuringsinstrument. De medewerker krijgt een stempel dat hij geschikt is voor de functie, of ongeschikt, eventueel onder voorwaarden. De bredere inzet en aandacht voor gezondheid en preventieve aspecten, komt nog onvoldoende tot zijn recht.

Er zijn vier uitslagen voor PPMO:

- G1= geschikt
- G2= geschikt onder voorwaarden
- O1= tijdelijk ongeschikt
- O2= definitief ongeschikt

Bij de start van de evaluatie van PPMO is afgesproken een aantal aspecten te evalueren. Deze afzonderlijke rapportages zijn als bijlage terug te vinden bij deze notitie. De conclusies eruit worden hieronder benoemd, om daarna in samenhang te kijken waar dit ons brengt.

Beeld uit rondgang langs PPMO banen

Uit de rondgang langs PPMO banen, blijkt dat keurlingen over het algemeen op dezelfde manier getest worden. Er zijn kleine verschillen, die van invloed kunnen zijn op de fysieke inspanning. Daarover wordt met betreffende regio's in gesprek gegaan.

Daarnaast is op een aantal onderdelen verschil in het toepassen van het protocol geconstateerd. Dit gebeurt omdat het betreffende punt voor een regio niet uit te voeren is, danwel niet logisch is, of niet handig. Hiervoor wordt de volgende aanpassing voorgesteld:

- Dragen van sportkleding in plaats van kazernekleding tijdens het PPMO.
- In het protocol aanpassen dat bij het onderdeel “slang trekken” de gevulde slang vast zit aan de (dummy) TS c.q. een gelijkwaardige oplossing.
- De ladder uitschuiven tot zover mogelijk, in plaats van de huidige 10 treden die veelal niet haalbaar zijn.
- De breedte van de drempel bij het pop slepen is minimaal 1 meter in plaats van maximaal 1 meter.
- Het dragen van een stofmasker bij de aanstellingskeuring en de optie om een gelaatmasker te dragen, laten vervallen.

Deze aanpassingen zijn in 2017 al door de RBC opgepakt.

Data analyse, (bijna) ongevallen en overige zaken

Op hoofdlijnen leidt de data-analyse tot het volgende beeld:

- Van 11 regio's is bruikbare data ontvangen over de jaren 2014, 2015 en 2016.
- Een zeer groot percentage van de medewerkers is volgens de gestelde functie-eisen geschikt voor de functie.
- Het percentage keuringen met een uitslag G1 (goedgekeurd) neemt in de loop van de jaren toe. Dit kan te maken hebben met het feit dat mensen PPMO kennen, weten wat van ze wordt verwacht en daardoor beter scoren.
- De PPMO scores worden met het stijgen van de leeftijd minder. Echter, het grootste deel van de deelnemers, waaronder intussen ook medewerkers boven 60 jaar, haalt de test.
- Definitieve afkeuring (O2) kwam in het eerste jaar bij de invoering van PPMO sporadisch voor, maar is daarna statistisch niet meer terug te vinden.
- Er is een behoorlijk verschil, in het nadeel van vrouwen, ten aanzien van de resultaten tussen mannen en vrouwen. Het percentage vrouwen per regio is laag, wat ook zorgt dat er snel een procentuele afwijking zichtbaar is.
- Medewerkers in beroepsdienst (niet alleen 24-uurs dienst medewerkers, maar breder gedefinieerd) lijken iets beter te scoren op PPMO dan de vrijwilligers.
- Op basis van de aangeleverde gegevens is het ondoenlijk conclusies te trekken over verschillen in resultaten tussen mannen/vrouwen, verschillende leeftijdscategorieën en beroeps/vrijwilligers. Wel zijn trends te zien:
 - Mannen hebben over het algemeen het meeste moeite met de aanvalstunnel. Daarbij lijkt een relatie te zijn met lichaamslengte vaak in combinatie met lenigheid, spierkracht en buikomvang.
 - Vrouwen hebben het meest moeite met plafond stoten. Ook het overschrijden van de maximale tijd is een reden waarom vrouwen de brandbestrijdingstest (BBT) niet behalen.
- In verband met het lage percentage vrouwen waarvan data beschikbaar is, is het niet correct om harde conclusies te trekken. Maar er tekent zich een beeld af dat gemiddeld 4% van de mannen de brandweer traplooptest niet haalde tegenover 16% van de vrouwen.
- Gemiddeld Body Mass Index (BMI) van mannen is 26,8 en van vrouwen 25,5.
- Er zijn verschillen tussen uitslagen van regio's. Dit is mogelijk beïnvloed door het jaar van invoering van de PPMO baan, of door verschillen in de baan dan wel de beoordeling door arts of waarnemingen van testleider.
- Een uitvraag bij de regio's over het aantal ongevallen en meldingen tijdens PPMO, aanstellingskeuring of de jaarlijkse fysieke test op de PPMO baan, leidt tot 83 gemelde (bijna-) ongevallen vanaf 2014.
- Er zijn in de afgelopen jaren twee aanpassingen aan de test gedaan (uitvoering aanvalstunnel en stairmaster) op basis van meldingen.

Er zijn veel vragen over beleid en toepassing van PPMO, met name ten aanzien van G2 en O1 scores. Het is wenselijk om hiervoor een landelijk advies op te stellen om regio's hier meer handvatten in aan te reiken en te zorgen dat regio's hierin op gelijke wijze omgaan met PPMO.

Daarnaast is het aan te bevelen een landelijk standpunt te formuleren over aanvullende testen, die niet vanuit de functie-eisen worden gevraagd, maar vanuit aantrekkelijk werkgeverschap of Preventief Arbeidsgezondheidskundig Onderzoek (PAGO), wel relevant kunnen zijn om aan te bieden. Zoals bijvoorbeeld het maken van een hartfilmpje (ECG) of

het meten van het cholesterol. Dit past in de visie “samen gezond oud worden”. Hiermee voorkomen we ook dat op dit vlak niet-uitlegbaar verschil ontstaat tussen regio's.

Bij de implementatie van PPMO is geadviseerd om in het kader van de jaarlijkse fysieke test, de brandbestrijdingstest (BBT) en de brandweertaplooptest (of zijn opvolger) te gebruiken. Niet elke regio doet dit. Het gebruik van deze testen wordt nogmaals geadviseerd.

Voor de functie/taak van testleider en keuringsarts zijn geen uniforme criteria en opleidingen. Voorgesteld wordt om dat te gaan ontwikkelen.

Rapportage energetische piekbelasting (validatie stairmaster)

Er is gemeten of de nieuw ingevoerde Brandweertaplooptest (vaste trap / stairmaster met loodharnas) vergelijkbaar was met de initieel bedachte traplooptest (vaste trap met slangen). Bij dit onderzoek ging het alleen om fysiologisch meetbare objectieve resultaten en niet om de beleving (subjectief) van de proefpersonen. Uit de validatie blijkt dat de brandweertaplooptest uitgevoerd op de stairmaster significant anders is dan de initieel bedachte traplooptest. Er wordt echter nog wel een energetische piekbelasting bereikt. Omdat er daarnaast relatief veel ongevalsmeldingen en klachten zijn met betrekking tot de stairmaster, en er een beladen beeldvorming is ontstaan, is het voorstel om te onderzoeken of de stairmastertest is te vervangen door een alternatief.

Belevingsonderzoek

Van de respondenten van het landelijke belevingsonderzoek geeft een ruime meerderheid aan in de afgelopen 12 maanden het PPMO te hebben afgelegd. Analyse wijst uit dat de waardering voor PPMO sterk afhangt van de vraag of respondenten er zelf wel of geen ervaring mee hebben.

- Vrijwilligers zijn vaker dan beroeps van mening dat bij het PPMO rekening moet worden gehouden met verschillen in geslacht of leeftijd.
- Een 'ruime meerderheid' van de respondenten die de test heeft gedaan, is het eens met de stelling “ik vind het PPMO een geschikte test om na te gaan of ik voldoende fit ben om mijn werk de uitruk te kunnen doen”. De helft van de respondenten die de test niet heeft gedaan heeft, is het met de stelling eens.
- Ditzelfde is zichtbaar bij de stelling “ik vind dat het PPMO goed aansluit op de praktijk”, de helft van de respondenten die de test heeft gedaan is het eens met de stelling, tegenover 45% van de respondenten die de test niet heeft gedaan.
- Er is een aanzienlijke spreiding in de waardering voor het PPMO voor wat betreft de geschiktheid tussen de verschillende regio's.
- Een hoge score voor de beleefde geschiktheid van het PPMO hangt samen met de beleefde praktijkrelevantie van de test.
- Uit de focusgroepen, die zijn samengesteld om de vragen uit het belevingsonderzoek voor te bereiden, kwam naar voren dat repressieve brandweertlieden de PPMO-test als onvoldoende realistisch ervaren, met name de stairmastertest.

De VBV heeft onder haar leden ook de beleving opgevraagd over PPMO. Hiervan is een geanonimiseerde verzameling gemaakt, die vanwege privacy van betrokkenen beperkt gedeeld wordt. Er zijn ca. 300 meldingen binnengekomen, 100 meldingen zijn opgenomen in de rapportage. Het beeld dat dit geeft is:

- De stairmaster wordt negatief beoordeeld. Dat gaat voornamelijk over de uitvoering van dit testonderdeel waarbij je als deelnemer niet zelf je tempo kan bepalen en daardoor de controle hebt. Mensen snappen niet waarom ze de leuning niet mogen vasthouden

tijdens de test. Het loodharnas wordt ook niet door iedereen positief ervaren, met name door kleine personen en vrouwen.

- Mensen snappen niet waarom je een pop van 80 kilo moet verslepen en vragen zich af of dat Arbo technisch is toegestaan.
- Diverse mensen geven aan moeite te hebben met de aanvalstunnel en niet te snappen waarom je niet op je knieën mag kruipen.
- Diverse mensen hebben moeite met het balstoten.
- Een meer medisch onderzoek wordt gemist.

De punten over de staimaster en behoefte aan aanvullend onderzoek zijn hiervoor reeds belicht. Ten aanzien van de verschillende onderdelen van de test is van belang dat duidelijker wordt uitgelegd dat er veertien specifieke functie eisen worden getest en op welke wijze daarvoor de onderdelen moeten worden uitgevoerd. Ook moet duidelijk zijn waar of hoe mensen hulp kunnen krijgen voor het oefenen en trainen voor de onderdelen van PPMO.

Blik vooruit

De verschillende onderdelen van de evaluatie van PPMO hebben meer tijd gekost dan was voorzien. De afgelopen periode hebben we – Brandweer Nederland, de VBV, FNV, CMHF en CNV – de beelden met elkaar gedeeld en zijn we het gesprek met elkaar aangegaan over de weg die voor ons ligt. Daarvoor wordt een aantal lijnen voorgesteld:

- Het weer nadrukkelijker gebruiken van de uitkomst van het PPMO in de periodieke gesprekscyclus van werkgever met werknemer. Daardoor wordt meer aangesloten bij de oorspronkelijke bedoeling van het PPMO, namelijk een instrument om de voortgang van de loopbaan binnen de brandweerorganisatie als werkgever en werknemer met elkaar te bespreken. Daarmee wordt recht gedaan aan de afkorting: periodiek preventief medisch onderzoek.
- Het verduidelijken van werkwijze en kaders, door landelijke handreikingen op te stellen, beginnend met handvatten voor de toepassing van G2 (geschikt onder voorwaarden) en O1 (tijdelijk ongeschikt). Daarnaast is het voorstel handreikingen op te stellen voor de jaarlijkse fysieke test en criteria en opleidingen voor testleider en keuringsartsen.
- Aan te sluiten bij het project gezondheidsmonitor, waarin wordt onderzocht of en op welke wijze aanvullende testen vanuit aantrekkelijk werkgeverschap en de visie “samen gezond oud worden” kunnen worden aangeboden.
- Eenduidig geformuleerde definities vast te stellen van de data die verzameld wordt ten behoeve van PPMO, waardoor vergelijking van data in de toekomst eenvoudiger kan gaan.
- Opzetten van een gezamenlijk systeem voor het aanleveren en analyseren van deze data.
- Verkennen of de traplooptest is te vervangen door een alternatief.
- Een herijking van de aanstellingskeuring, door deze keuring beter te laten aansluiten op wat de kandidaat uiteindelijk in PPMO moet kunnen. De aanstellingskeuring fungeert dan ook als een nulmeting.

Ondertussen zullen we blijvend aandacht besteden aan de communicatie rondom het PPMO, bijvoorbeeld in de vorm van een Q&A. Daar ligt een belangrijke sleutel om het draagvlak rondom (de uitvoering van) het PPMO nog verder te vergroten.

Bijlagen:

- Deelrapportage landelijke evaluatie PPMO, *Rondgang PPMO locaties in Nederland* – IFV
 - Toetsing van de bijzondere functie-eis 'energetische piekbelasting'; een vergelijking van vier testmethodes – IFV
 - Data analyse PPMO, (bijna)ongevallen en overige bemerkingen – Brandweer Nederland
-